

ZVRSTNA PRIPADNOST PRVIN V PUBLICISTIČNIH BESEDILIH

V publicističnih besedilih nastopajo številne prvine socialnih, funkcijskih, prenosniških in časovnih zvrsti slovenščine, odločilno vlogo v njih pa imajo posebne prvine publicističnega jezika, čeprav količinsko pogosto niso na prvem mestu. Razčlemba besedil na prvine je samo prva stopnja metode za razkritje njihove zvrstne samobitnosti.

In journalistic texts we may find numerous elements of social, functional, channelling, and periodical registers of Slovene while special elements of the journalistic language still keep in them the decisive role, even if quantitatively they do not take the leading place. An analysis of texts into their elements is only the first stage in the method for the identification of their typological individualities.

Obravnavanje naslovne teme je najbolje začeti s splošno ugotovitvijo o zvrstni nevtralnosti večine prvin (ne samo v publicističnih besedilih) in s posebno ugotovitvijo o vendarle veliki, med vsemi funkcijskimi zvrstmi¹ največji raznovrstnosti in odprtosti publicističnih besedil tudi za tipične prvine drugih zvrsti. Z izrazom zvrstna pripadnost mislim na tiste razsežnosti jezikovnih prvin, ki so pridobljene z uporabo teh prvin v tipičnih govornih položajih in okoljih; njihovi evokativni učinki² niso odvisni samo od inherentnih lastnosti prvine in njenega položaja v slovničnem sestavu, tj. od njenih neposrednih glasovnih, oblikovnih ipd. določilnic.

I. Socialne zvrsti

1. Vsa besedila obravnavanega korpusa³ so napisana v zborni slovenščini; to je treba posebej omeniti zato, ker je v slovenskem prostoru

¹ Pri zvrstni delitvi slovenskega jezika in zadevni terminologiji (predvsem v zvezi s »socialnimi zvrstmi«) se opiram na sestav, ki je podan v delih J. Toporišiča *Slovenski knjižni jezik 1—4*, Maribor 1965—1970, in *Položaj slovenskega pogovornega jezika med jezikovnimi zvrstmi*, Govornite formi i slovenskote literaturni jazici (Materijali od vtoroto zasedanje na meunarodnata komisija za slovenskote literaturni jazici), Skopje 1973. Strnjen prikaz posameznih zvrsti in bibliografijo sem podal v članku *Zvrstnost slovenskega jezika*, zbornik Slovenski jezik, literatura in kultura, Ljubljana 1974, 57—73.

² Gl. P. Guiraud, *Stilistika*, Sarajevo 1964, 50.

³ Korpus sestavljajo po en izvod dvanajstih slovenskih osrednjih in pokrajinskih časnikov in revij, izdanih aprila 1972, in sicer dnevnikov *Delo* (D), *Ljubljanski dnevnik* (LD), *Primorski dnevnik* (PD) in *Večer* (V) z dne 6. 4. 1972, tednikov *Tovariš* (Tov) z dne 5. 4., *Dolenjski list* (DL) in *Antena* (A) z dne 6. 4., *Mladina* (M) z dne 4. 4., *Tedenska tribuna* (TT) z dne 5. 4., *Slovenski vestnik* (SV) z dne 7. 4. in *Nedeljski dnevnik* z dne 9. 4. (ND) ter štirinajstdnevnik *Naši razgledi* (NR) z dne 7. 4. 1972; upoštevanih je tudi nekaj starejših in mlajših izpisov iz istih publikacij.

še živa tudi narečna publicistika (npr. beneškoslovenski list *Novi Matajur*). Po sicer zbornih besedilih pa je najti tudi nekaj raztresenih narečnih prvin, predvsem z oblikoslovne in besedne ravnine, npr. na binkošte (PD 1), iz Bohinec (A 89), iz Friškinec (V 12), adlešička prosvetna dejavnost (DL 17), *Ma, oš'ja* (ND 17), sandali z višjo peto so še bolj elegantni (A 82), praznik sv. *Vanca* (PD 3), se ukvarjata s *praščarstvom* (PD 3), *Ejga*, kaj pa ti tukaj? (A 43).

Narečnih prvin bi lahko opazili precej več, če bi bilo v korpusu tudi kaj besedil z radia in televizije. Tam se namreč tudi v besedilih, ki sicer veljajo za zborna, na glasoslovni ravnini (npr. pri naglaševanju, kvaliteti samoglasnikov idr.) pri nekaterih govorcih pogosto začuti močna narečna podlaga, npr. *je šivala* namesto *je šivála*, *je pihala* namesto *je pihála*, *odnósi*, *popêvka* namesto *odnôsi*, *popévka*.

2. Prvin pogovornega jezika je v gradivu precej več kot narečnih; najdemo jih na vseh ravninah.⁴

a) Glasoslovje (vokalna redukcija): »*Mam tremo*,« mi je povedal. (Tov 7), postaven Štajerc (TT 16. 4. 1970.).

b) Besedotvorje: *Amerikanci* (A 54), *deci* čistega alkohola (M 12).

c) Oblikoslovje: s *fičkotom* (Tov 29), bi pomagal *Vojkotu* (Stop 31. 1. 1971.), jo je krogla zadela v prsa (D 12. 4. 1971.), se pa ne bojo odločili (A 60).

č) Besedje in frazeologija:

— splošnejše (starejše, »ljudsko«)⁵ — s *šihta* (DL 5), *brihtna* buča (D 6), *šporhati* (Tov 29), *kregajo se* (D 7), *korajžno* (D 16. 11. 1969.), *oštirji*, *štanti* (M 5), *vic* (A 44), *graben* (Tov 29), *pobrigajte se* (A 27. 5. 1970.), *pogrunta* (DL 20), na *rajžo* (V 6), bi bila *ohcet* in vse bi *štimalo* (TT 26. 3. 1970.), dvoriti njegovi *punci* (PD 3), na *pranger* (DL 19), *ja* (A 43), *ena* gospa je rekla (DL 15), *sno si bot* (Tov 36);

— posebno (slengovsko,⁶ novejše) — *frajerji*, *pasulja* (LD 10), samca je *nabasal* na *havbo*, *firbcev* (Tov 22), *kvarc* lampa (D 9), je *bentil* (A 56), kepe tako *fino* letijo (A 7), našim preiskovalnim organom gre za večje »*ribe*« (A 50), *ping-pong* (A 55), v gostilni je *počastil* (DL 14), v statistiki so pa *Amerikanci glavni* (A 54), *Francozi imajo kost* (D 1), bodo težko *prišli skozi* (D 27. 1. 1971.), *Dnevnik* jezne gospodinje nastane zato, ker je

⁴ Gl. J. Toporišič, *Slovenski pogovorni jezik*, SR 18, 1970, 55–70 (tam tudi druga literatura).

⁵ O pojmu »ljudska govornica« in o današnjem pomenu tega pojava za naš publicistični jezik in druge zvrsti gl. članek B. Pogorelec *Za latovščino niso krivi samo novinarji*, Ljubljanski dnevnik 8. 12. 1973; prim. še A. Bajec, *Ljudske izposojenke*, JIS 1956/57, 28–33, 81–85.

⁶ Gl. V. Gjurin, *Interesne govorice sleng, žargon, argo*, SR 22, 1974, 65–81.

Carrie Snodgrass že tako sita dedca, da se še njen *pudl pokaka* na tapisom. Ona pa gre *kupčkat* z enim *tipom*. Čist *luštn*, ampak naše babe ga ne lomijo kot v *gnilih* U.S.A. in zato pri nas ne mormo nardit enga tako *ajnfoh hecnga* filma. (M 9)

d) Skladnja:

— konstrukcije — *očka od moje sošolke, od moje sošolke mama* (Tov 29), ne bo nas za *prepoznati* (TT 13. 1. 1971.);

— besedni red. — *Odgovor je dobil*, da to ni nikakršna podražitev, (ND 2), V ustavi je tudi določena pravica do dela in menim, da kdor je delal polnih 40 let, *se mu tudi v bodoče naj* ne krati pravice in volje do dela. (ND 2)

II. Funkcijske zvrsti

1. Občevalni jezik⁷

Med gradivom iz publicističnih besedil je najti ne le posamezne prvine občevalnega jezika, temveč cele odstavke in odlomke; besedil, kot so npr. romani v nadaljevanjih, reklame, uradni razglasi ipd., ki sicer izhajajo tudi v časnikih, seveda ne štejem med publicistična besedila. V nekaterih naših časnikih (npr. v Anteni in Nedeljskem dnevniku) so pravzaprav cele rubrike namenjene nevezanemu kramljanju z bralci in tamkajšnja besedila se zvrstno ne ločijo od čisto zasebnih pisem, tj. od besedil občevalnega jezika, čeprav so se njihovi ustvarjalci pri pisanju zavedali, da pišejo za javnost, da je torej njihovo »zasebno pismo«, »zakupni pomenek«, »kramljanje« ipd. samo oblika, zunanji videz, po funkciji pa gre za posebno publicistično slovstveno zvrst (žanr).

Zasebnost (tj. uradna nevezanost), laičnost (strokovna nevezanost), improviziranost (konceptna nevezanost) in dvogovornost kot najsplošnejše lastnosti občevalnega jezika se v mojem gradivu kažejo takole:

a) Zasebnost (neuradna poimenovanja oseb, ustanov, držav ipd. — univerbizacije; snovna naravnost na družinski in prijateljski krog): *Marina, vrni se domov!* (PD 2), *Z Otom na štiri oči* (DL 11), Tokrat je naš gost akademski slikar Tomaž Kržišnik. Preden se dotaknemo njegovega dela, naj povemo, da je *Tomaž* študiral v Varšavi. (A 46), »Pa naj poje vaš *generalni*,« je odgovorila *Sylvia*. (D 9), *Novolesovci* bodo izvozili 50 odstotkov (DL 3), smo dobili 256000 doz *ruskega* cepiva (V 12), Tiste lačne srake pa sploh niso bile srake, ampak *mala dva, ki sta klicala mamo*. (Tov 22)

⁷ Gl. op. 1; za to zvrst se uporablja tudi poimenovanje praktično sporazumevalni jezik, prim. J. Toporišič, SKJ 3, Maribor 1967, 95–96.

b) Laičnost (neterminološkost, približnost pri količinskih izrazih): so se pojavile *koze* tudi v Jugoslaviji (DL 4), Do eksplozije supernove, iz katere se je rodila *meglica* (meglenica — J. D.), Gum, pa je prišlo precej prej. (Tov 42), V takšnem položaju smo bili nazadnje *pred kakšnimi petdesetimi leti*. (Tov 15), le *nekaj sto korakov* od mestnega središča (ND 3), ima skupnih žitnih rezerv za *dober mesec* (D 5).

c) Improviziranost (raba frazeologije, defektni stavki, preskoki, premori, mašila): Ta trmasti orodjar je *potegnul za nos* vso Planico. (Tov 9), Rodila bi *pa pika!* (M 3),

Ogorčeni smo poklicali ljubljansko kinematografsko podjetje. Zahtevali Lindiča. Šef programa je. Ogorčeni smo ga ošteli, se zgražali. Mu rekli, da je napisala Manca Košir. »Tako?« pravi Lindič, »ja, Manca... kaj ni to filmska tolmačinja nekih vlog?« »Ja,« smo rekli, »sploh veste, v katerih filmih? Seveda ne veste. Torej... v filmu Breza Anteja Babaje je igrala, potem... potem...« »No, potem...?« Zadrega kot hudič. (A 38), Ne, ne in ne! (TT 6)

č) Dvogovornost (raba prve in druge glagolske osebe, vprašalni stavki, kontaktni in ekspresivni izrazi, dopolnjevanje z govornim položajem in sobesednikovim besedilom):

— Kaj pa tvoji konjički?

»Moj svet je lep in pester; prosti čas znam koristno uporabiti. Ne razumem pa fistih, ki tožijo, da bodo umrli od dolgočasje. Možnosti so, vendar je veliko takih, ki se jim res nič ne ljubi!« (DL 11)

Pritisnil sem na gumb in čez nekaj trenutkov se je ves v belem prikazal črn hotelski sluga. Ura je bila sedem zjutraj in ob takem času vam po stari hotelski navadi prinesejo v posteljo čaj, če želite. Želite še kaj?

Da. Predosem, gospod sobar, je ta soba zelo draga, ker ima klimatsko napravo. Vendar le-ta, kot vidite, le brenči, ne pa tudi hladi. Torej vas prosim, da jo popravite. Čim prej. Ogorčeno sem mu pokazal toplomer — 28 stopinj Celzija.

Malo je razprl oči, kot da nisem pri pravi. Bomo pogledali, gospod. Bomo takoj uredili. Priklanjaoč se je zadenjski umikal iz sobe. (Tov 51)

— Ejga, kaj pa ti tukaj,« me je pozdravil.

No, lep sprejem.

— Slišala sem, da boš letos pel na »Popevki«.

— Pa še res je. Pojem v duetu z Majdo Jazbec.

— Ali si kaj vesel?

— Sem ja, kdo ne bi bil.

— Pa imaš kaj treme?

— Imam, seveda. To je moj prvi večji in pomembnejši nastop.

— Kako to? Saj nastopaš že kakih sedem let, če ne še več.

— To je že res, ampak do sedaj sem vedno pel in igral na kitaro. Sedaj bom pa samo pel.

— Tudi pel si že sam.

— Mhm, na Radioklubu... (A 43)

2. Strokovno-znanstveni jezik

Prvin te zvrsti je v publicističnih besedilih zelo veliko. V časnikih izhajajo tudi besedila popolnoma strokovne oziroma znanstvene narave (npr. nekateri prispevki v NR); takih nisem upošteval, upošteval pa sem poljudnostrokovne in poljudnoznanstvene⁸ ter vse tiste prispevke, ki so jih — četudi na podlagi pogovorov s strokovnjaki in z uporabo strokovne literature — napisali sami novinarji (pri tem sem se moral zanašati na podpise pod članki).

Strokovno-znanstvenemu jeziku dajejo tipične lastnosti (natančnost, enopomenskost, objektivnost, abstraktnost, zapletenost, prepričljivost ipd.) tele prvine:

a) Ustaljena enopomenska poimenovanja — termini: *negospodarstvo* (D 1), *kontraindikacije* (D 1), *samoupravni sporazum* (LD 7), *pralni stroj* (ND 3), *medicina dela* (NR 9), *najvišje dnevne temperature* (ND 2), *žarnica z bajonetnim vratom* (D 7), *žveplov dioksid* (M 39), *živa sila* (NR 21), *tretja dimenzija* (LD 5).

b) Definicije:

Samoprispevek je v bistvu dodatni davek, dodatni finančni prispevek občana k urejanju zadev splošnega pomena. (M 12), Za najbolj uspešno obrambo proti črnim kozam velja cepljenje z živim virusom (živo cepivo), po katerem nastanejo v organizmu protitelesa, ki obvarujejo cepljenega pred boleznijo ob morebitnem stiku z bolnikom. To je akciona imunizacija. (DL 1)

c) Nečustvenost tudi pri obravnavanju pojavnosti z močno čustveno sestavino:

Iz obširne raziskave, ki je zajela 295 ubojev v letih 1954 do 1967 in ki so jih obravnavala pristojna kazenska sodišča, povzemamo nekaj zanimivih zaključkov: večina prestopnikov (85 %) so bili delavci s popolno ali nepopolno osnovno izobrazbo, 79 % prestopnikov se je rodilo in živelo na podeželju; 52 % med njimi je izviralo iz družin s petimi in več otroki, ki so v številu otrok desetkrat presegale povprečno slovensko družino. (Tov 5).

č) Besedje z abstraktnim pomenom:

Osebnost enega vodilnih kibernetikov inštituta Rudjera Boškovića je usmerjena ne v scientifikacijo umetnosti, temveč v estetizacijo znanosti. (NR 28), To bi morali vsekakor pametno uporabiti tudi za učinkovitejše reševanje vzajemnih problemov, kot so ekspanzija industrijskega izvoza,

⁸ O statusu poljudnoznanstvenega jezika v sestavu funkcijskih zvrsti gl. V. A. Alekseev, *O nekotoryx osobnostjax publicističeskogo funkcional'nogo stylja*, Problemy žurnalistiki 2, 1973, 10; prim. še B. Urbančič, *O jezikovnih stilih*, Jezikovni pogovori I, Ljubljana 1965, 233, in J. Toporišič, *Nekaj strani iz slovenske slovnice*, Jezikovni pogovori II, Ljubljana 1967, 109.

ukinjanje carinskih in necarinskih zaprek, nevezanje finančnih pomoči, povezovanje posebnih pravic do črpanja v finančnem poslovanju, transfer moderne tehnologije, zahteve v zvezi s sodobnejšim razvojem trgovinske mornarice teh dežel in sodobnejše tehnike pri prevozu surovin.

d) Matematizacija:

16. aprila bo sonce vzšlo ob 5.14, zašlo pa ob 18.50, dan bo dolg 13 ur in 36 minut. (ND 2), Vrstni red: 1. Italija 8 (26:14), 2. Španija 7 (25:15), 3. Jugoslavija 7 (18:14), 4. Nizozemska 6 (25:17) (LD 15), Tudi nekateri drugi pokazatelji kažejo razvitost raziskovalnih kadrov pri nas, saj pride v Sloveniji 11,6 raziskovalcev na 10.000 prebivalcev, medtem ko znaša za Jugoslavijo le 5,9 raziskovalca, to pa uvršča Slovenijo na 10. mesto evropske lestvice ... (D 4)

e) Razčlemba trditev in podatkov:

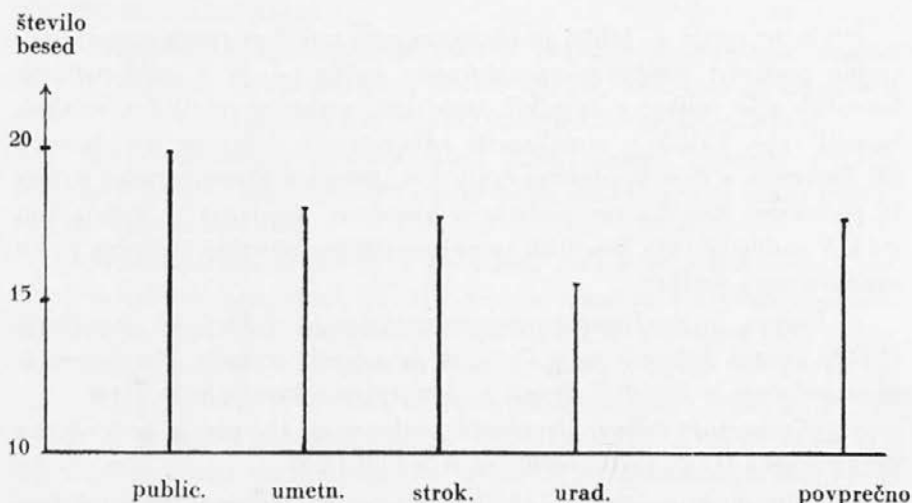
Ob koncu leta 1971 je imela biblioteka SAZU 172.832 inventarnih števil, in sicer: knjig in letnikov revij 167.263, mikrofilmov 671, rokopisov 69, geografskih kart 1.589, gramofonskih plošč 67, reprodukcij in fotografij 3.173. (NR 30), Položaj bom ilustrirala le z nekaj številkami: v osnovni zdravstveni službi nam po minimalnih kadrovske normativih že danes primanjkuje 125 zdravnikov in okoli 250 medicinskih sester; v naši republiki pride na 10.000 prebivalcev 10 odstotkov manj zdravnikov kot v sosednjih deželah; v bolnišnicah nam primanjkuje 180 zdravnikov specialistov in specializantov ter kar 1631 zdravstvenih delavcev s srednjo in višjo izobrazbo — med njimi 1660 medicinskih sester; medicinska oprema je zastarela in izrabljena; 20 odstotkov vseh bolniških postelj je nestandardnih. (NR 6)

f) Dolge in zapletene skladenjske konstrukcije (prim. diagram o povprečnih dolžinah povedi):

Mogoče je bolj konstruktivno, če že ne natančneje, da istovetimo mladost s stanjem duha, z ravnijsko psiho-socialnega razvoja, ki mu vlada domišljija, želja po doživetjih, potreba, postavljati vprašanja vsem uveljavljenim standardom, da bi uveljavljala in zagovarjala svojo lastno individualnost. (NR 4), Ko so govorili o gospodarjenju s prostorom in urbanim sistemom, o Sloveniji v evropskem prostoru in o naši republiki v okviru sosednjih dežel, so poudarili, da slovenska prometna infrastruktura, zlasti ceste in železniško omrežje, glede gostote še kar ustreza, pač pa je izredno kritična kvaliteta naših cest kakor tudi železnic. (D 2), Kolikor moremo razumeti operacije po sprotni razlagi, smo priča opravljanju dveh poglobitvenih nalog farmakološkega laboratorija: pripravam za ugotavljanje toksičnosti določene kemične substance nasploh glede na organizem določene živalske vrste, v našem primeru bele podgane, ter ugotavljanju vplivanja neke kemične substance na povsem določene procese v živalskem organizmu, v našem primeru na kroni tlak v zajčevem telesu. (Toč 37)

Moji podatki se nekoliko ločijo od podatkov v knjigi D. Poniža Slovenski jezik, literatura, računalniki (Maribor 1974, 119). Vzrok za to je predvsem dru-

Prim. diagram Povprečne dolžine povedi v funk. zvrsteh

gačna zvrstna oziroma podzvrstna klasifikacija in izbira besedil za korpus (pri meni so npr. upoštevani tudi vsi naslovi, podnaslovi in vmesni naslovi, to pa so v povprečju zelo kratke povedi in jih ni zanemarljivo malo); sicer pa je za tukajšnje obravnavanje bistveno le razmeroma dobro ujemanje Poniževih in mojih podatkov glede dolžine povedi v publicističnih besedilih oziroma postavitev dolžine teh povedi na prvo mesto pri obeh.

g) Citiranje: Po filozofski plati pa je »...očitno želel predvsem sam zase razrešiti poglavitno metafizično vprašanje o človeku in svetu...« (NR 7), Osebnost doživlja v Zenu vse. »Če bi me kdo vprašal,« pravi Suzuki, »kaj Zen uči, bi moral odgovoriti, da ničesar...« (M 31), Teoretična postavka o potrebi koncentracije moči odločanja za željeno prostorsko decentralizacijo (*Blumenfeld*) se v naših socialno-psiholoških in zgodovinskih razmerah lahko sprevrže (NR 5).

h) Omejevanje in pridržek: Štirinajst dni — *včasih malo več ali manj* — po tistem, ko je virus črnih koz vstopil v telo, se pojavijo znaki bolezni. (Tov 16), Omenil pa bi, da končni cilj ne more biti zgolj v fizičnem artefaktu (tj. »novem« mestu, v »slovenskem« pristanišču, v »ukročeni« reki, ali v »trdnjavi slovenstva« ob ogroženi in krivični meji), temveč v družbeno naprednih ciljih izboljšanja življenjskih razmer, blaginje in varnosti (NR 5).

Pri podajanju vsega tega gradiva nisem posebej opozarjal na razločke med strokovno in znanstveno podzvrstjo; prava znanstvena besedila so v publicistiki izjemna (npr. v NR), navadno se bolj ali manj približujejo poljudno znanstvenim.

3. Uradovalni jezik⁹

Prvin te zvrsti — lahko jo obravnavamo tudi kot razmeroma samostojno podzvrst strokovno-znanstvenega jezika — je v publicističnih besedilih zelo veliko; v časnikih izide tudi precej v celoti uradovanih besedil (npr. Odlok o mobilizaciji zdravstvenih delavcev na območju SR Slovenije v času epidemije črnih koz, potem reklame, uradni naslov in podnaslov časnika ter podatki o njegovem izhajanju in izdajatelju itd.). V publicističnih besedilih so najizrazitejše naslednje skupine prvin uradovane jezika:

a) Pravna in družbenoupravna terminologija: *lokacijsko dovoljenje* (ND 3), *razpis delovnih mest* (V 5), so ga osumili *grabeža*, *zlorabe uradnega položaja iz koristoljubnosti* in *ponarejanja javnih listin* (D 8), *Pravica podpisovanja čekov, virmanskih nalogov in sklepov* je prepuščena posamezniku (D 8), za *proračunsko leto 1971* (V 2).

b) Poimenovanja uradnih družbenih ustanov, organov, listin itd. (večinoma večbesedno): *občinska skupščina*, *krajevna skupnost*, *zbor občanov* (V 4), *delavski svet splošnega gradbenega podjetja Zidar*, *republiški odbor sindikata delavcev storitvene dejavnosti Slovenije* (DL 16), *občinski komite Zveze komunistov* (DL 17), *republiški sekretariat za zdravstvo* (D 1), *avstrijsko-jugoslovanski sporazum o dolgoročnem gospodarskem, industrijskem in tehničnem sodelovanju* (SV 2), *člen 7 državne pogodbe* (SV 1).

c) Poimenovanja družbenega statusa in uradnih funkcij posameznih oseb (večinoma večbesedno): so vprašali Mirka Čadanovića, *predsednika pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine* (ND 3), *predsednik zveznega izvršnega sveta* Džemal Bijedić (D 1), *načelnik poskusnega laboratorija vojaško-medicinske akademije polkovnik dr. David Mel* (D 16), Ondina Otta — Klasinc, *dolga leta primadona mariborske opere* (Tov 38).

č) Sklicivanje na javna oziroma uradna besedila: *Sklicujoč se na zakon o tisku prosim*, da k članku z dne 17/7 1971 z naslovom »Življenje vredno 160 din« objavite za osvetlitev tega primera še naslednje... (Tov 16), *Na podlagi sprejetega akcijskega programa in sklepov 3. seje CK ZKS o socialnem razlikovanju* (D 4), Za primer navajamo *člen 2 točka 7 iz pravilnika*, ki ga ima zavarovalnica Sava (A 27. 5. 1970.).

d) Kratice in okrajšave: Predsednik ZIS (D 1), delavci z nizkimi OD (LD 7), zvezni odbor ZZB NOV (D 16), sodelovanje z občinskimi skupščinami, TIS, ZK, SZDL, DPM in drugimi družbenimi organizacijami (V 4),

⁹ Gl. F. Novak, *Slovenski poslovni jezik*. JiS 18, 1972/73, 172—179.

As. dr. Nevenka Vargazon (DL 5), za 30 odst. večji družbeni proizvod (DL 19), 20 N-din (ND 2).

e) Frazecologija uradovalnega jezika: *prijaviti pristojnemu organu* (ND 2), *v breme proračunskih postavk* (ND 4), *sklicujoč se na zakon* (Tov 6), *bo uradno obiskal* Avstrijo (D 1), *dati v likvidacijo* (ND 4).

f) Multiverbizacija: *prašičji hlevi* (D 4), *osebni dohodki* (ND 2), *vzgojno-varstvene ustanove* (D 7), *prekinitev dela* (Tov 18), *vršiti popravila*, *sprejeti sklepe* (D).

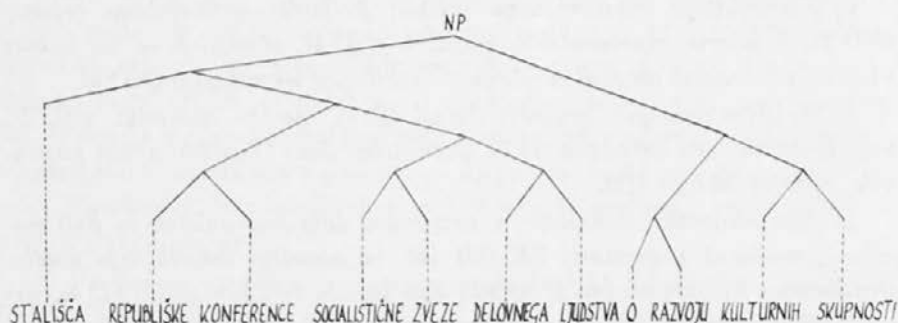
g) Samostalniško izražanje: v programu dela komunistov so dali poseben poudarek uspešnosti ZK (DL 16), iz poročila inšpektorja službe družbenega knjigovodstva Milorada Raičkovića iz Ljubljane (ND 4), pri razvijanju posebnih oblik varstva razvoja motenih otrok (D 27.3.1970.).

h) Raba trpnika: če ne bodo medtem izdani drugačni predpisi (PD 2), *Peoke in pevci so naprošeni*, da se vaje zanesljivo in točno udeležijo. (SV 5), V predlogu novega zakona o gozdovih je obrabnavano tudi vprašanje sprostitev prometa z lesom. (Tov 20), kar zadeva Avstrijo in Jugoslavijo, ni bil dosežen napredek na področju obojestranskih vlaganj. (D 12.8.1971.).

Kako velik delež imajo v publicističnih besedilih lahko prvine strokovnega in uradovalnega jezika, nam pokaže statistična razčlemba, pri kateri upoštevamo samo uradna večbesedna poimenovanja (terminologijo, naslove uradnih ustanov, funkcij ipd.). V članku *Prostor v SRS* (D 2) pokrivajo taka poimenovanja 30 odstotkov vsega besedila, v članku *Bijedić na Dunaj* (V 1) 28 odstotkov, v članku *Raznolika dejavnost* (D 4) celo 36 odstotkov. Nekaj primerov: V osnovnih organizacijah ZK na Pedagoški akademiji, Visoki ekonomski komercialni šoli in Višji pravni šoli so začeli pripravljati analize z namenom, da bi ugotovili, kako je v učnih programih prisotno idejnopolitično izobraževanje. (D 4), Ker me dopis uradno in osebno zadeva, sem »zaključke občinske konference SZDL Ljubljana-Šiška sprejel predvsem kot prispevek k razpravi o osnutku splošnega zakona o samoprispevku, ki je prav zdaj na dnevnem redu. (ND 5), Dve leti po izvolitvi deželnih svetov je namreč velik del dosedanjih državnih pristojnosti prešel na avtonomne dežele, ki so doslej imele teoretično, sedaj pa imajo tudi praktično zakonodajno oblast. (SV 2)

Če bi k temu prišteli še enobesedna uradna poimenovanja in terminologijo, bi se izkazalo, da delež strokovnega in uradovalnega jezika v marsikaterem publicističnem besedilu pokriva več kot polovico prostora. Prav prvine teh zvrsti odločilno prispevajo k zapletenosti imenskih skupin v publicističnih besedilih, npr. *Stališča republiške konference*

Socialistične zveze delovnega ljudstva o nadaljnjem razvijanju kulturnih skupnosti ... (NR 1):

4. Umetnostni jezik

Tudi prvine te zvrsti so v publicističnih besedilih močno zastopane; četudi odštejemo prava umetnostna besedila, kot so črtice, romani v nadaljevanjih, prigodniške pesmi ipd., kar izhaja v časnikih, ostaja dosti prvin raztresenih po pravih publicističnih besedilih in njihova navzočnost spada celo v definicije nekaterih najbolj znanih publicističnih slovstvenih zvrsti, npr. reportaže, feljtona, koserije. Ker je umetnostni jezik že sam po sebi nadvse raznovrsten in njegova besedila odprta za prvine drugih zvrsti, poleg tega pa je teoretično sploh še aktualno vprašanje, ali pri njem ni odločilnejša posebna raba in porazdelitev prvin, posebno stališče do jezika (tip komunikacije),¹⁰ kot pa jezikovne prvine same po sebi, moramo biti pri prikazovanju zadevnega gradiva kar se da previdni. »Pri časnikarskih sporočilih sploh ni mogoče govoriti o leposlovju v pravem pomenu besede, posebnosti časnikarstva namreč dokaj omejujejo pisca, da ne more prosto razvijati umetnostnih prvin, ne dopuščajo mu, da bi neomejeno uporabljal literarne možnosti leposlovja, ker mora neogibno upoštevati predmetna in naslovniška dejstva, zahteve politične, družbene, skupnostne narave, pa tudi druge zakonitosti, npr. tehnične vrste (stanje in raven telekomunikacij, operativnost, obseg gradiva in podobno).«¹¹

V obravnavanem korpusu najdene posamične prvine umetnostnega jezika sem razdelil na štiri skupine: v prvi so nedvomni citati iz znanih

¹⁰ Gl. R. Katičić, *Jezik u književnosti*, Jezikoslovni ogledi, Zagreb 1971, 185 do 241; M. Grosman, *Možnosti razločevanja med leposlovnim jezikom in drugimi rabami jezika*, JIS 17, 1971/72, 1–10; prim. tudi J. Toporišič, SKJ 2, Maribor 1966, 83–86.

¹¹ J. Vereš, *Beletrističke novinarske žánre*, Žurnalistika v tlači, razhlase a televizii, Martin 1967, 131.

umetnostnih besedil ali opazno posnemanje njihove dikcije; v drugi so tropi, figure in drugi stilemi, ki jih odkrivamo v mikrostrukturi umetnostnih besedil, posebno tradicionalnih (torej gre za prvine umetnostnega jezika, kot so pojmovane v knjigi S. Trdine *Besedna umetnost*), čeprav tudi v nekaterih neumetnostnih besedilih (npr. občevalnih) niso izjemni; v tretji skupini je tako imenovano pesniško besedje,¹² v četrti pa odlomki, ki izpričujejo posebno, umetnostni sorodno intencijo pri rabi jezika in njegovo razvidnost, ne glede na posamezne prvine mikrostrukture.

a) Citati iz umetnostnih besedil ali posnemanje njihove dikcije: *mrtve duše* (Tov 5), *dolgost življenja* (A 93), *Prijazna smrt, predolgo se ne mudi* (DL 12).

Tudi zanje velja Župančičeva misel iz »Dume«
»pa so možje —
kot da se niso rodili iz matere,
kot da goram se iz bokov izvili so:
morajo v svet, in tujina se diči
z deli njihovih rok«. (Tov 6).

Vse se je skrilo, le za šolo sta v zatišju stala dva učitelja in se pomenkovala.
»Kaj pa vidva? Se ne bojita črnih koz, ka-li?« ju vprašam.

»I, kaj bi se bala! Učitelji nismo nikdar dobro živeli in obilo hudega smo vajeni...« (DL 15)

b) Tropi in figure. Podal bom samo odlomek, ki si krepko pomaga s takimi prvinami, čeprav je njegova intencija daleč od umetnostne:

Sopražnik se je približal stalingrajskim okopom in začel se je juriš na mesto.

Ali bo sopražnik v Stalingradu premagan? To je vprašanje, ki je takrat vznemirjalo naše ljudstvo in ves svet. Hitler je nestrpno pričakoval sporočilo o padcu Stalingrada.

Naši vojaki, naši poveljniki in vrhovno poveljstvo so bili prepričani, da bodo tokrat sopražnika ustavili, pa če bi še tako trda predla.

Hitlerjevsko poveljstvo, hitlerjevski časniki in vojaki so čutili nevidno moralno spremembo sovjetskih čet. (NR 21)

c) »Pesniško« besedje in oblike: *prerana smrt* (SV 5), *obilo sreče, izvoljenka* (SV 4), *z radostnim pogledom in lepimi obeti* (LD 5), *zarana je bilo* (Tov 22), *zamro, zableste, se izžive, vzbrste* (NR 7).

č) Umetnostni podobna intencija je najmanj oprijemljiva, a bistvu umetnostnega jezika najbližja poteza nekaterih publicističnih besedil oziroma njihovih odlomkov. Naj z gradivom ponazorim dve njeni sestavini:

¹² Prim. *Slovar slovenskega knjižnega jezika I*, Ljubljana 1970, XXI.

— ustvarjanje fiktivnega sveta:

Mehka, romantična pokrajina, kot bi jo naredil lirično nabdihnjeni pejsažist. Nekaj neresničnega, žalostnega, a vendar lepega je v njej. Pravijo, da izraža dušo ljudi, ki živijo tod — in ki beže od tod. Po vsem svetu: v Avstrijo, Nemčijo, Francijo, pa še v Ameriko in daljno Avstralijo. (A 40)

— zgoščevanje, npr. s premim ali polpremim govorom:

Po dvanajstih urah letenja so prispeli na letališče v Adenu... Ob 7. uri (po našem času) so se odprla vrata letala.

»V nas je hušnil soparen, vroč zrak, tako da nam je bilo kar takoj jasno, da bo vročina naš glavni nasprotnik. Kasneje smo izvedeli, da se dvigne temperatura v Adenu tudi na 50 stopinj...«

Nastanili so jih v bivšem klubu angleških mornarjev.

»Vtisi, ki sem jih dobil med kratkim bivanjem v Adenu, so zelo različni. Videli smo revščino na vsakem koraku... Vsiljeval se nam je občutek, da vidimo le še ostanke nekdanjega razcveta mesta...«

Nenavadno in za nas življenjsko nerazumljivo vročino rešujejo domačini tudi povsem nenavadno iznajdljivo. Avtobus, s katerim so peljali našo reševalno ekipo, je imel spredaj razbita stekla. (ND 7)

(Tu gre v bistvu za strnjeno pripoved, ne za dvogovor; premi govor, nakazan z narekovaji in prvo glagolsko osebo, je uporabljen samo za oživiljanje ter ustvarjanje videza neposrednosti in pristnosti.)

Vse je teklo kot v filmu. Kakšna pustolovščina. Ponoči po gozdu v nacionalnem parku. Če zdaj ne grem tudi jaz, potem nisem reporter in je najbolje, da kar pustim ta poklic. To da je tema, da ne morem snemati? Sploh ni važno, saj gre za doživetje, ne za snemanje. Gre za strah. Gre za spoznavanje narave in družbe. Moram iti.

Ne vprašam te, ali smem ali ne, sem se obrnil k vodji. Jaz bom šesti.

Hodim zadnji. Preklete, če bo kaj skočilo, bo ravno na zadnjega. Nekje sem bral, da lev izbira prav med zadnjimi v čredi. Kar je, je. Spotikamo se ob korenine, preskakujemo cev zdaj z ene, zdaj spet z druge strani, se sklanjamo pod nizkimi krošnjami dreves in nihče niti ne pisne. Prva dva švigata z baterijami po tleh; ko kaj zašumi v vejah, se vsi trdi ustavimo in jo nato še hitreje mahujemo naprej.

Ironija. Le nekaj metrov pred črpalno postajo je napaka (...). V dobre pol ure je spoj popravljen.

Vseh osem se nas stlači v landrover in dobre volje, na vso moč glasni, prešerno razpoloženi se vrnemo v taborišče.

Naslednjega dne so me poslali v ekspedicijo. S kuharjem sva v vasi kupila dve ovci. Zvečer smo ju spekli. (Tov 31)

V zadnjem primeru se lepo vidijo še oblikovalni postopki, kot so okvirjenje (*Vse je teklo kot v filmu... Naslednjega dne so me poslali v ekspedicijo.*), preplet govornih položajev, konkretizacija, notranji monolog idr.

5. Publicistični jezik

Da lahko govorimo o funkcijskih zvrsteh, ne zadošča odkriti samo različne naloge posameznih skupin besedil; »ne gre le za različne naloge, temveč za razlike v samem ustroju jezika in konkretnih oblik sporočanja, v funkcioniranju jezika«. ¹³ Prav pri publicističnem jeziku se ta zahteva postavlja zelo ostro, kajti zaradi njegove notranje raznovrstnosti se je mogoče ne samo pri nas, temveč tudi drugod v svetu še srečati z zanikanjem ali zamolčevanjem publicističnega jezika kot posebne funkcijske zvrsti ali z omahovanjem pri uvrščanju v zvrstni sestavi. ¹⁴ Vendar v našem gradivu ni težko najti številnih prvin, za katere moramo reči, da so prav publicistične in da bi bile v besedilih drugih zvrsti opazne (publicizmi). ¹⁵

a) Sklicevanje na agencijske in druge vire: *Bejrut, 5. aprila (Tanjug)* — Libanonski zunanji minister... (D 1), *Caracas, 5. aprila (AP, DJ)* — Ministri držav v razvoju bodo... (D 1), *Po vesteh iz ulstrskega glavnega mesta* kaže, da... (PD 6), *Kot poročajo iz »Mlekosima«, poslovnega združenja jugoslovanske mlekarne industrije*, mora trgovina... (LD 2), *V dobro poučenih krogih se je zvedelo*, da so države v razvoju sklenile... (D 1), Ekskluzivno za »m« piše iz ZDA Dimitrij Rupel (M 52), *Po statističnih podatkih, ki jih je objavil Vatikan*, je v letih... (SV 2), *Od našega moskovskega dopisnika* (D 13. 6. 1974.), *Švedski zunanji minister je izjavil*, da... (V 1)

Kot se vidi iz gradiva, gre pogosto za glagole rekanja (ali njihove transformate, npr. je bilo rečeno) in vsebinske odvisnike.

b) Navezovanje na konsituacijo: *Kot smo že poročali*, so tat ali tatovi prišli v cerkev... (LD 16), Vlado Jakše bo spet nastopil na nogometnem igrišču, potem ko je, *kot smo poročali pred desetimi dnevi*, opravil teste telesne zmogljivosti. (LD 13), Predsednik kongresa Kaled el Fahum je zanikal, da bi obstajal kak načrt o ustanovitvi začasne palestinske vlade. *Podrobnosti na 5. strani.* (D 1), *Zadnje čase smo imeli pravo invazijo medvedov in medvedk v naših časopisih. Toliko, da niso vsi prišli na vrsto za objavo. Naša zgodba o medvedki z dvema mladičema v dobrepoljski občini je že nekoliko stara in potrebna popravkov. Medvedke namreč ni več v starem brlogu.* (Tov 22), *Ker ob zaključku današnje*

¹³ B. Havranek, *Teorija knjižnega jezika*, JiS 1969, 202.

¹⁴ Prim. A. Antoš, *Osnove lingvistične stilistike*, Zagreb 1972, 18–21; W. Pisarek, *Existuje jazyk tlače?* Otázky novinářstva 1964, Martin 1965, 241–245; J. Pogačnik, *Poglavja iz splošne stilistike*, Jezikovni pogovori II, Ljubljana 1967, 235.

¹⁵ Prim. op. 12, str. XXI; T. Korošec, *O prenašanju stilnih posebnosti časopisnega jezika v govor*, Pet minut za boljši jezik, Ljubljana 1972, 20–22.

številke podrobnosti še niso bile znane, bomo o vsebini in poteku razgovora poročali prihodnjič. (SV 1)

c) Publicistično besedje:¹⁶ izjaviti, objaviti, vest, področje, ogorčenje, razpravljati, vključiti, prekretnica, izgradnja, dejavnost, svečanost, odnosi, sredina (v pomenu 'okolje'), kader, akcija, državnik, gospodarstvenik, dilema, zaskrbljiv, zadovoljiv itd. Videti je, da gre skoraj samo za prevzete besede, predvsem srbohrvaške; to je po eni strani usledina zgodovinskega razvoja slovenskega knjižnega jezika in njegove publicistične zvrsti še prav posebej,¹⁷ po drugi pa odsev še današnje izrazite odvisnosti od prevajanja.¹⁸

č) Stereotipnost. Izraz »stereotip« uporabljam, ker izraz »kliše« v tem pomenu še ni dokončno in enotno definiran:¹⁹ odprto je še vprašanje njegove slovnične sestave, pomena in razmerja do pojma frazeologem. Preden torej prikažem gradivo, naj podam in utemeljim terminologijo.

Stereotipe delim glede na njihovo slovnično sestavo na klišeje (enobesedna ali frazeološka jedra obrabljenih metaforičnih izrazov), avtomatizacije (pogosto uporabljane nemetaforične besedne zveze, včasih tudi celotne povedi, povezane s tipično publicistično snovjo in govornim položajem) in obrazce (stavčne zveze, sestavljene po obrabljenih pravilih, npr. po tako imenovanem pravilu 5 K,²⁰ tj. v obliki odgovorov na samo mišljena vprašanja »kdo ali kaj, kje, kdaj, kako in zakaj«). Klišejski izrazi v širšem pomenu obsegajo tudi vse frazeologeme;²¹ meja med pravimi klišeji in frazeologemi ni ostra, odločilen se zdi naslednji razloček. Pri frazeologemu je bistvena velika ustaljenost, deloma celo neločljivost in okamenelost besedne zveze in oblikovnih lastnosti njenih delov, frazeologem *silā kola lomi* npr. preneha biti frazeologem, če sedanjiško obliko njegove glagolske sestavine zamenjamo s preteklikom ali

¹⁶ Gl. J. Toporišič, SKJ 4, Maribor 1970, 206—207.

¹⁷ Prim. A. Breznik, *O časnikarski slovenščini*, Življenje besed, Maribor 1967, 132—186.

¹⁸ Gl. M. Skubic, *Correspondances lexicales dans la langue de la presse contemporaine* *Linguistica* VIII/2, 1966—68, 187—211, ter IX/1, 1969 53—109.

¹⁹ Prim. B. Havranek, *Z cyklu »O basnickém jazyce«*. Studie o spisovném jazyce, Praga 1966, 73; J. Pavlica, *Frazeološki slovar v petih jeziki*h, Ljubljana 1960, 3; S. Suhadolnik, *Josip Pavlica. Brazeološki slovar v petih jeziki*h (ocena), Jis 1960/61, 200—205; B. Pogorelec, *O jeziku časopisja*, Pogovori o vsakdanjem slovenskem knjižnem jeziku, Delo 1. 2. 1969; T. Korošec, *Modeli in avtomatizacije v novinarskem stilu*, Gospodarski vestnik 24. 5. 1968; T. Korošec, *O prenašanju stilnih posebnosti časopisnega jezika v govor* (gl. op. 15); J. Mistrik, *Stylistika slovenského jazyka*, Bratislava 1970, 217 ter 371—372; *Srpsko hrvatski jezik* (Enciklopedijski leksikon znanja), Beograd 1972, 173; J. V. Bečka, *Jazyk a styl novin*, Praga 1973, 66—68.

²⁰ Gl. E. Helmendorfer, *Journalismus*, BLW Juniorwissen, München, 9.

²¹ J. Toporišič, *K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije*, Jis XIX, 1973 do 1974, 273—279.

prihodnjikom, kaj šele, da bi zamenjali ali vrinili celo besedo; spremembe na pomenski ravnini (zlivanje in praznjenje besednih pomenov) so pri tem drugotne, poznamo celo veliko frazeologemov, pri katerih ostane pomenska vrednost sestavin nedotaknjena in se je popolnoma zavedamo (pri terminih — če tudi te štejemo med frazeologeme²² — se to tudi izrecno zahteva, npr. *žarnica z bajoneinim vratom*, *žveplovi dioksid*). Za prave klišeje pa je bistvena predvsem pomenska sprememba, in sicer posplošenje pomena in potem pomenska izpraznitev izraza zaradi ponavljanja v najrazličnejših, ne pa ustaljenih zvezah (npr. po samoupravi *poti* (D 2), na najboljši *poti* (LD 5), držati se začrtane *poti* (DL 2) itd.). Proces frazeologizacije, tj. ustalitve katere iz snopa teh besednih zvez s klišejskim izrazom, pogosto ostane nedokončan, ker izraz prehitro pride iz pogostne rabe (iz mode). Odkriti pa je mogoče tudi nasprotni procese — drugotne klišeizacije že s frazeologiziranih klišejskih zvez: iz snopa besednih zvez s klišejem »miza«, npr. zelena miza, sesti za skupno mizo, okrogla miza idr. sta se prva in tretja s frazeologizirali, a se tudi kot celoti spet uporabljata klišejsko (tako še *tretji svet*, *zelena luč* ipd.). Popolna obrabljenost in pomenska izpraznitev klišejskega frazeologema potem pripeljeta še do njegovega formalnega razpada ali degeneracije.²³ Taki frazeologemi se ne uporabljajo samo v publicistiki, temveč tudi v drugih zvrsteh, npr. v uradovnem jeziku (npr. *Smrt fašizmu! — Svoboda narodu!* → *S. F. — S. N.*), občevalnemu jeziku (npr. *Dober večer!* → *Čer!*) idr. Tipično opozorilo, da kak frazeologem prehaja med klišeje, je nastajanje hibridnih tvorbo, npr. *Ločiti zrnje od plev*, *Izruvati plevel* → *Ločiti zrno od plevela* (DL 24, NR 11. 10. 1974); *Uživati sadove dela*, *Dosegati delovne uspehe* → *Uživati uspehe svojega dela* (DL 17); *Dvojna podoba*, *Dvorezen meč* → *Dvorezna podoba* (TT 2).

Ker so stereotipi ena najizrazitejših prvin publicističnega jezika, se uporabljajo tudi za tipično barvanje v humorističnem posnemanju (parodiranju) publicističnih besedil (npr. na drugi strani časnika *Pavliha* — *Poroča agencija Veritas*).

Klišeji: e n o b e s e d n i — slovenski *prostor* (TT 18), v mednarodnem *prostoru* (TT 2), v *areni* našega notranjepolitičnega in gospodarskega dogajanja (DL 2), v svetovni *areni* (NR 13), *posluh* za zgodovino (ND 3),

²² Gl. op. 21; gl. tudi J. Horecky, *O vztahu terminologie a frazeologie*, Československý terminologický časopis 1965, 250–252; V. N. Proxorova, *O frazeologičeskoj prirode sostavnyx terminov*, Issledovanie po slavjanskoj filologii, Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta 1974, 282–286.

²³ Prim. L. I. Raxmanova in N. I. Formanovskaja, *Nekotorye uslovija izpol'zovanija ustojčivyx vyraženi v jazyke sovremennoj publicistiki*, Vestnik Moskovskogo universiteta 1972, št. 1; J. V. Bečka, *Jazyk a styl novin*, 68.

posluh za publiciteto (ND 3), za udeležbo pri tem še nimajo pravega *posluha* (D 16), ta strategija je največji *korak* (D 22. 10. 1970.), močan *korak* naprej (NR 7), reševanje zakoreninjenih *problemov* našega razvoja (DL 2), bo reševal *probleme* občanov (ND 3), zapolnjuje z uspehom veliko *przel* (NR 7), bi nekako zamašil to *przel* (SV 2), bo *družba* morala misliti (M 14), *družba* bi ne smela stati pasivno ob strani (D 1), v *široko* propagandno akcijo (TT 29), *širok* krog uporabnikov (NR 7), v *širši* javnosti (D 2), na *široko* zasnovani prireditvi (NR 30), uživajo *široko* podporo (SV 1), imena *srečnih* nagrajencev (D 29. 4. 1970.), je zasedla *odlično* tretje mesto (LD 15), se *mrzlično* pripravljajo na izdelavo domačih kontejnerjev (LD 9): *f r a z e o l o š k i* — je *zlasti poudaril* (D 16), naj *posebej poudčrtam* (NR 5), je *naletel na negodovanje* (LD 15), *ozka grla* v organizaciji zdravstvene službe (NR 6), sva našla *skupni jezik* (M 15), *zategovanje pasu* (M 15), *zamrznjene cene* (ND 2), so *izgubile* življenje štiri osebe (ND 4), znanje *igre pod koši* (V 9), izrabljajo pri tem *skupni imenovalec* (NR 28), *posveča veliko pozornost* (NR 30), pred *malim zaslonom* (TT 2), bodo oblekli *modri dres z državnim grbom* (A 79), govorimo na *različni valovni dolžini* (DL 15), *kratek stik* nastaja v občini (DL 15), je z glavo *potisnil žogo v mrežo* (LD 15), zdaj so *oči uprte* v Moskvo (ND 5).

Avtomatizacije: Včeraj so v Beogradu *uradno sporočili* (LD 4), *premier je izjavil* (D 5), enakopravnost jezikov *narodov in narodnosti* (D), se bo sestel s *predstavniki* tržaškega *političnega* življenja (PD 2), Na sestanku s *predstavniki domačega in tujega tiska* v Bejrutu (D 16), Bijedića bodo spremljali član ZIS Boris Šnuderl, namestnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve Jakša Petrić in *druge osebnosti* (V 1), *storjeni so bili že določeni ukrepi* (V 5), pogovori so »minili v *prisrčnem in prijateljskem ozračju*« (NR 24), *padavine se bodo iznad severozahodnih krajev države širile proti jugu* (DL 16).

Veliko klišejev in avtomatizacij prihaja iz poročil svetovnih poročevalskih agencij in so — kot tudi v večini drugih jezikov — kalkirani. Imamo jih za evropeizme, čeprav so nekateri nastali drugod. Naj jih nekaj naštejemo: *beg možganov*, *okrogla miza*, *monetarna fronta*, v *vodilnih ameriških krogih* (NR 11), *krik mode* (A 83), *vietnamskega problema* (SV 1), *vzhodni sporazumi*, *veliki dialog* (ND 5), s *prijateljskimi socialističnimi državami* (NR 13).

Obrazci: to so abstraktni skladenjsko-kompozicijski vzorci za celotna sporočila, imajo pa tudi v grobem predvideno vsebino (npr. »državniški obisk«, »prometna nesreča« itd.), tako da je besedje posameznega obrazca omejeno na določeno pomensko in slogovno plast, npr.:

Danes/Včeraj/Jutri — je/bo — v/na — Beograd/Brnik/New York — pripotoval/prispel/priletel — na — uradni/neuradni/zasebni/prijateljski — obisk/posvet/sestane — sovjetski/jugoslovanski/indijski — zunanji minister/predsednik/general/zastopnik — N. N. — Na — letališču/železniški postaji/sedežu OZN — je/bo — uglednega/dragega/visokega — gosta/državnika/prijatelja — (in njegovo spremstvo) — sprejel/pozdravil/pričakal — zunanji minister/državni sekretar za zunanje zadeve/predsednik vlade s soprogo/generalni sekretar/partijski predsednik — M. M. — Pogovarjala/Posvetovala/Menjala mnenja — sta se/se bosta/bosta — o — medsebojnih/mednarodnih/aktualnih/gospodarskih — stikih/zadevah/pogodbah — in — o — vprašanjih/zadevah — ki — zanimajo — obe — državi/strani/partiji/organizaciji. Itd.

Za konkretno priložnost se izberejo ustrezne variante, dodatna prilagoditev velikokrat sploh ni potrebna (npr. oblikoslovna), razen glede lastnih imen, števil in ipd. Medtem ko je pravkar podani primer le konstrukt, so naslednji izpričani v gradivu:

Sestletni Damjan Mazi iz Ljubljane si je pri padcu doma zlomil levo roko nad komolcem, 32-letni kmet Franc Novak iz Zagradca je padel z motorja in si poškodoval glavo, 16-letni Miroslav Čajić iz Savelj je padel 6 m globoko in si zlomil levo petnico, 58-letnega kmeta Janeza Sluga, stanujočega Spodnje Jelenje, je podrl avto, ima zlom leve goleni in stegnenice, 31-letni Ivan Likar iz Begunj pri Cerknici si je pri prometni nesreči poškodoval glavo ... (LD 6); Delo je prevedel Izidor Cankar, uvodno študijo je napisal dr. Janko Kos ... Delo je prevedla in uvodno študijo napisala Rapa Šuklje ... (D 14)

Četrtek, 30. marca. V Lukovici na cesti Domžale—Vransko je ob 22. uri izgubil življenje Mihael Hrovat, 60, iz Gradišča 1 pri Lukovici. Hrovat je prečkal cesto, ob sebi pa je potiskal kolo v trenutku, ko je iz ljubljanske smeri pripeljal osebni avto ...

Petek, 31. marca. Na Partizanski cesti v Ribnici pred vhomom v tovarno »Inles« je ob 16.50 izgubila življenje Patricia Regava, 5, iz Ribnice. Pred tovarno »Inles« je pred nesrečo parkiral tovarni avto s prikolico italijanske registracije ...

Ponedeljek, 3. aprila. Na cesti Ljubljana—Zagreb v Vrhpolju pri Ivančni gorici sta ob 14.30 trčila škoda nemške registracije, voznik Čamil Halikotić, 37, iz Vrnograča ... in peugeot 304 BG 128-083, voznik Momčilo Krčevinac, 40, iz Beograda, Teodora Dukina 81. Halikotić je s štirimi sopotniki vozil iz Zagreba ... (ND 4)

Razdrto, 5. apr. — Danes zjutraj ob 2.15 se je pri odcepu ceste Razdrto—Sežana pripetila prometna nesreča, pri kateri sta zgorela osebni in tovorni avtomobil. Iz smeri Postojna proti Sežani je vozila osebni avto 21-letna Valbaura Maldovan ... (D 8)

Kot je videti iz gradiva, pri avtomatizacijah in obrazcih ne gre za obrabljeno metaforičnost, temveč za pogosto ponavljane formulacije z neposrednim poimenovanjem predmetnosti; ponavljajo se najprej zato, ker morajo novinarji poročati o pojavih, ki se v predmetnosti dejansko velikokrat in na podoben način ponavljajo, potem pa še zato, ker for-

mulacije postanejo modne ali celo poluradno zahtevane (npr. formulacije v poročilih o uradnih meddržavnih pogovorih, prenesene v publicistiko).

d) Pojasnjevanje ozko strokovnih in drugih manj znanih izrazov (splošna dostopnost). Ta skupina prvin je skupna publicističnemu in poljudnoznanstvenemu jeziku (sicer pa je razmejitev poljudnoznanstvenega in publicističnega jezika še odprto vprašanje):²⁴ bo ne glede na točke razstavljeno rogovje damjekov (*posebna vrsta jelena*), pa rogovi kozorogov in muflonov (*divjih ovc*) (LD 7), Države, ki uporabljajo tako imenovane biocide, *strupe za uničevanje škodljivih insektov*, bolj zanima, kaj bodo uporabljale namesto učinkovitega DDT. (M 39), Med študenti so takšni, ki imajo »part-time job«, *delno zaposlitev*. (M 33), Newfoundland — *Nova Fundlandija* — je najmlajša kanadska provinca. (D 8), dolžijo predvsem pripadnike mukti bahinijev (*bengalske osvobodilne vojske*) (D 5).

e) Stik z množičnim naslovnikom: ko napovedujejo vreme za *vas, dragi bralci*, ne pogledajo najprej v nebo (DL 20), *Ste, radovedni in spoštovani bralci*, pred vrati farmakološkega laboratorija oddelka za medicinske raziskave in razvoj pri novomeški tovarni zdravil. (Tov 35), Kakor je namreč Kitajska neznanka za *nas*, tako *smo mi* neznanka za Kitajsko, zlasti še *naše* proizvodne zmogljivosti. (V 1), Če ta način plačevanja primerjamo s plačevanjem učnega kadra v *naši* socialistični družbi (D 6).

f) Sistem naslovov, podnaslovov in vmesnih naslovov;²⁵ najprej nekaj primerov:

NAPOSLED SO HLEVI POLNI	— naslov
Poslovno tehnično sodelovanje Emone in Grude —	— podnaslov
Kaj mislijo perutninarji?	‘
Trgovci so prevzeli del toeganja	— vmesni naslovi
Siroka povezava proizvodnje	
Kam perutninarji? (D 4)	
DVAJSET LET ZARJE	— naslov
Te dni slavi delovni kolektiv trgovskega	— podnaslov
podjetja Zarja v Mariboru pomemben jubilej (V 2)	
ZDRAVJE HOČE	— naslov
SVOJE ŽRTVE	
Koliko smo kot ljudje	— vmesni naslovi
na boljšem in zakaj smo	
v resnici na višjem	

²⁴ Gl. op. 8.

²⁵ Gl. J. Mistrík, *Stylistika slovenského jazyka*, 371—373.

*Za občutke ni prostora
v poskusnem programu
Pa občutki vendarle so —
kaj je to z nami?
Biologije kletka ne ukroti (Tov 35)*

Tudi vas bo te dni zanimal odgovor — nadnaslov
ALI LAHKO CEPIMO TUDI STAREJSE LJUDI? — naslov
Ni zgornje meje, da bi lahko odstopali od cepljenja! (DL 5) — podnaslov

Če samo v grobem pogledamo slovnično (skladenjsko) podobo teh naslovov, opazimo, da je vsak naslov, podnaslov ali vmesni naslov samostojna poved, le v SV prevladuje drugačen tip: naslov in podnaslov sta pogosto skupaj ena sama poved, ločita se le po tem, da sta zapisana vsak v svoji vrstici in da je ena teh vrstic natisnjena s črkami druge velikosti (in včasih tudi drugega tipa); za pomensko težišče je težko natančno reči, ali je v naslovu ali v podnaslovu, v naslovu namreč navadno stoji pomensko močno jedro imenske skupine, v podnaslovu pa tisto, kar je s stališča členitve po aktualnosti jedro povedi, npr.:

OSVOBODILNE SILE VIETNAMA — naslov
so uspešno sprožile veliko ofenzivo (SV 1) — podnaslov

POGLED V ZGODOVINSKO OBDOBJE — naslov
ko so Slovenci prvič sami odločali o svoji usodi (SV 2) — podnaslov

SOVRETOVE NAGRADE — naslov
za slovenske prevajalce (SV 3). — podnaslov

Naslovi so najprimernejša točka za opozorilo na drugo dejstvo, ki govori za funkcijskozvrstno samostojnost publicističnega jezika (prvo tako dejstvo je že sam obstoj posebnih prvin). Gre za odločilni položaj tipičnih prvin v besedilih. Tak položaj je sicer viden tudi pri nekaterih drugih publicizmih, npr. pri sklicevanju na agencijske vire (ime agencije in podobni podatki so navadno izpostavljeni — na začetku besedila ali na kakem drugem zelo opaznem mestu), toda pri naslovih je poudarjen še s posebnimi sredstvi pisnega jezika, tj. s tipom, velikostjo, barvo in drugimi likovnimi lastnostmi alografov. Na prvi strani obravnavane številke dnevnika Delo je npr. 17 naslovov, toda skupaj s svojimi podnaslovi (226 besed) pokrivajo več kot četrtno površine, potiskane s publicističnimi besedili (okrog dva tisoč besed).

III. Prenosniške zvrsti²⁶

1. Govorni jezik

Prvine te zvrsti so v publicističnih besedilih zelo opazne in če bi bila v obravnavanem korpusu tudi radijska in televizijska besedila, bi bile nedvomno tudi zelo številne, tako pa moramo najizrazitejšo in najboga-tejšo sistemsko ravnino govornega jezika — glasoslovje — pustiti neobdelano. Ker gre za napisana besedila, lahko tu prikažemo »predvsem govorne« prvine, »samo govornih« pa ne, ker jih že po definiciji ni mogoče ustrezno prenesti v pisno podobo.

a) Medmeti in poudarni členki: *Joj*, kako se dolgočasimo! (DL 11), Kaj si predstavljaš pod besedo »pomlad«? Nič *kaj* posebnega. (M 3), *Saj niti ne sluti ne*, da gre s storilcem iz podjetja tudi kakšen predmet družbene ali privatne lastnine. (LD 11)

b) Ogovarjanje: *Slovenija*, kako si zasmetena! (V 12), *Marina*, vrni se domov! (PD 2), *Tovariš Lendovšek*, nam lahko opišete postopek vračanja hranilnih vlog? (TT 3), *Komunisti*, za počitek ne bo časa! (DL 18)

c) Raba veznikov: Poleg tega pa bo ne glede na točke razstavljeno rogovje damjekov (posebna vrsta jelena), *pa* roгови kozorogov in muflo-nov. (LD 7), Kaj pa obleka *pa* obutev? (A 27. 5. 1970.), Treba bi bilo le, da bi delovalo še moštvo, ki bi pripravilo množico nevsiljivih, privlačnih informacij o Sloveniji. *In* če bi jih poslali v mrežo evrovizije samo nekaj, bi bilo nekaj. (TT 2), Sprejema podatke in usmerja planince. *Ampak* ti še kar naprej delajo, delajo. (TT 6)

č) Ekstenzivnost (gostobesednost): Preveč *raznih* načrtov (D 16), Treba je povečati *število glav živine*, hkrati pa tudi izbirati *ustrezne pasemske vrste*, ki bodo na tem območju dajale največ. (V 4), *Zaradi takega načina dela* je že čutiti *večje zanimanje delavcev za sprejem v ZK*. Naš *način dela* je namreč zelo konkreten, uspehi vidni, zato je tudi *zanimanje za sprejem v ZK iz vrst delavcev večje*. (DL 9)

d) Besedni red: z denarjem ni bilo tako kot sedaj, so ga bolj merkali. Sedaj se samo menijo, kako bi *v Ljubljano odšli*. (TT 11), Letos *na primer* bo zaključen program pralnih strojev. (D 16).

e) Pristavčna združenja besed (izpostave, vrviki in pristavki): *Na primer*, cestni sklad ali elektrogospodarstvo načrtujeta z lastnimi skladi in pooblastili. (NR 5), *Res*, hrana je navadno dovolj dobra in tudi pre-

²⁶ Gl. op. 1.

draga ni. (LD 10), Imajo, *lahko rečem*, stoletno tradicijo. (ND 2), Morda bodo imeli srečo, *tako eni kot drugi*. (TT 15).

f) Kratki stavki (posebno vzklični): Pa ne daleč! Vse lepo in prav! (DL 10), Da bi le tako ostalo! (DL 17), Ali pa je Agrokombinat zemljo velikodušno odkupil. Prodajalcev skoraj ni bilo. (D 7), Po večerji pa v posteljo. In to vsak dan. Do maja, ko bodo spet prišli avtobusi. (D 10. 12. 1969.)

2. Pisni jezik

Glede na to, da obravnavani korpus sestavljajo napisana besedila, večino prvin pisnega jezika obravnavamo kot samoumevnost. Vendar je med njimi nekaj takih, da jih posebej opazimo, ker so »predvsem pisne« ali »samo pisne«.

a) Menjavanje tipov, velikosti in drugih lastnosti alografov:

— navpične : poševne črke: Potem gre za *razvijanje politične pripravljenosti* za razvojna razmišljanja in odločitve. (NR 5), 7. člen ustave pravi, da *samo delo in uspehi dela določajo materialni in družbeni položaj človeka*. (D 6);

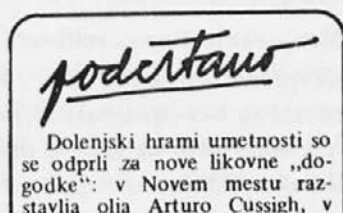
— navadne : polkrepke: Četrtek, 30. marca, V Lukovici ... je izgubil življenje Mihael Hrovat, 60, iz Gradišča ... Petek, 31. marca, Na Partizanski cesti ... je izgubila življenje Patricia Regava, 5, iz Ribnice. (ND 4), Dosegli smo že skrajno nelikvidnost. (TT 5);

— navadne : stilizirane (glej posnetke): Modni kažipot (A 82), Boutique za pisalni stroj (ND 17);

— tiskane : rokopisne (glej posnetke): *podčrtano* (DL 10), Irena (M 23);

BOUTIQUE ZA PISALNI STROJ

— same velike : same male črke: Pa res ne more biti drugače? *ZA-
KAJ NE?* (M 16), *V DOMU JLA* je bil 1. aprila seminar za koordinacijski
odbor. (DL 18); *iz oči v oči z našo tv* (ND 2 — naslov članka), *pritožno*
knjigo, prosim (ND 2 — naslov rubrike);

— enobarvne : večbarvne: poleg črnih in sivih črk se uporabljajo še
rdeče (praznično Delo), modre (ponedeljkovo Delo, Nedeljski dnevnik),
rumene (Nedeljski dnevnik) in zelene (Dolenjski list), vendar jih naj-
demo samo v naslovih in pa v nepublicističnih besedilih (reklame).

b) Razpostavitev alografov po ploskvi in smer pisanja oziroma bra-
nja (glej posnetek): *Pota in stranpota* (DL 14), *KRIŽ—KRAZ* (A 57).

c) Likovni obris besedila: poleg uravnavanja začetkov vrstic po levem
robu najdemo tudi uravnavanje po desnem; obris je včasih poudarjen
s črto ali okvirom (npr. pri člankih »in memoriam«).

č) Kopičenje ločil: No, kako ne bi spoznal svojega otroka?! (A 5).
Toda kdo bi me potem kot direktorja še varoval pred napadi ??? (A 57),
»Opel — to su kola!!« (DL 7).

d) Posebna vloga ločil: *Ribji jezik: kemija* (D 11), *Sanje: znanilke*
naših bolezni (ND 1) (dvopičje ima tu skladiščno vlogo — nadomešča

kopulo); »*Letalski napad*« na Grosuplje (D 7), Pravijo, da se »*nagi turizem*« razvija trikrat hitreje od »*oblečenega*« (D 5), Za res »*belo*« Ljubljano si brez dvoma »*prizadeva*« tudi Nama, ki ima na zemljišču pred svojim centralnim skladiščem med Tolstojevo in Glavarjevo manjšo »*podružnico*« Dinosa. (LD 6), tako da bo »*pandranje*« okoli Šenturške gore vsakemu udeležencu v oddih (SV 4) (narekovaji v teh primerih zaznamujejo piščev pridržek do pomena ali do slogovne vrednosti izrazov v konkretnih besedilih); (*Ne*)*možnosti* zdravstva (NR 6), (*Ne*)*zakonitost* samoprispevka za upokojence (ND 2) (oklepaji so tu sredstvo za nekakšno zgoščevanje na besedotvorni ravnini, saj omogočajo hkratno podajanje in prekrivanje dveh besed; v naših jezikovnih priročnikih taka raba oklepajev še ni opisana).

e) »Papirnatost« besedje in oblike:²⁷ *sedaj* (za *zdaj*), *zopet* (za *spet*), *ako* (za *če*) (ND 2), *marveč* (za *temveč*) (Tov 27), *plamteč* (za *plameneč*) (LD 4), *tolikanj* (za *toliko*), *nekolikanj* (za *nekoliko*) (D 1), *vršiti se* (ND 2), *navzlic* (za *kljub*) (D 4. 11. 1969.), *povsodi* (D 31. 3. 1970.).

f) Dolge in zapletene povedi:

Celuloidni trak z *Doema koračnicama*, ki sta ga pred nekaj dnevi vsak v svojo smer vlekla na enem koncu direktor podjetja Viba film in režiser ter scenarist Dušan Povh, na drugem koncu pa ljubljansko kinematografsko podjetje oziroma, v njegovem imenu, vodja programa Milan Lindič, se je bil zelo napel, vendar se ni pretrgal. Ali je bilo kaj posebno dragocenega na sredini celuloidne ovrice ali kar na vsem razlegljenem kolobarju, da je 280 metrov ali 11 minut dolgi dokumentarni film režiserja in scenarista Dušana Povha »*Dve koračnici*«, predvajan na letošnjem marčnem 19. festivalu kratkometražnega filma v Beogradu, povzročil na ljubljanski ponovitvi beogradskega festivalskega sporeda (od 20. do 25. marca) omenjeno nasprotno vleko? (TT 10), Zato vzbuja toliko večje začudenje okoliščina, da se deželna vlada potem, ko je ugotovila, da založba, ki je knjigo izdala, deluje v okviru avstrijske zakonitosti in da torej knjige, »ki je ni mogoče dobiti v prosti prodaji« (pred izjavo deželne vlade jo je bilo mogoče normalno kupiti), ni mogoče prepovedati ali vzeti iz prometa, ni niti politično ogradila od dokumenta, ki po svojem političnem profilu grobo in nedvomno osporava jugoslovansko suverenost nad slovensko Štajersko, saj v uvodu poudarja, da zajema v svoj okvir borbe, »ki so padli za idejo, da bi se Spodnja Štajerska ohranila v nemškem narodnostnem in državnem telesu«; v skrajni posledici je duh dokumenta naperjen proti avstrijski republiki, če je res, da se ima le-ta iskreno za prvo žrtev nacistične napadalnosti, kajti spominška knjiga iz Gradca je, kot smo že omenili, politično pospečena zvečine ljudem, ki so padli v boju s silami profinacistične koalicije. (D 23. 4. 1971.).

²⁷ Slovar slovenskega knjižnega jezika I, str. XX idr., uporablja v tem pomenu kvalifikator »knjižnos«; prim. še J. Toporišič, SKJ 4, 205.

IV. Časovne zvrsti

Naravno se zdi, da gradivo iz sodobnih časnikov pripada sodobnemu slovenskemu jeziku in da odklone zajemamo v meje, ki jih ponazarjajo kvalifikatorji »zastarevajoče« in »zastarelo« ob posameznih besedah in oblikah v sinhronem prerezu,²⁸ npr.: pri ustanovitvi požarne *brambe* (SV 4), *ka-li*, *akoravno*, iz mašnih *bukvic* (DL 13), upokojenci *smatramo* (ND 2), *ondi* (Tov 5), če si otrok in če to *čitaš* (M 12), krvnega *tlaku* (Tov 35), 500 *ovac* (DL 24), tujih *dežela* (NR 26).

V korpusu pa je vendarle nekaj besedil, ki kot celote prestopajo tudi te meje, ker so napisana v jeziku 19. stoletja, a funkcijsko tako ali drugače reaktualizirana. Gre npr. za ponatis odlomkov iz Dolenjskih novic (1872) ali — nekoliko mlajših iz Jutra (1922):

...ker je vprašanje, bi-li mogli dobiti dovolj zlata; Avstrija ga nima dovolj, Slabo znamenje je vže to, ker jo priporočajo in se je pesele bogati ljudje... Zavetje dobivajo ti nepokojneži v sosednej Srbiji in Turčiji... Pri podpisnem se dobi glasovir in izučen ptiček kos, ki poje pesem »Naprej zastava slave« in še več družega. (DL 12)

V tem prispevku nam je šlo predvsem za prikaz prvin takih, kakršne so same po sebi, skratka, za inventar sestavin publicističnih besedil. Tak postopek pa prav pri publicistični zvrsti še posebno kaže svojo nezadostnost: za zanesljiv odgovor o njeni samostojnosti in bistvenih lastnostih je namreč enako potreben prikaz medsebojnih razmerij prvin v besedilih in njihovih razmerij do besedila kot celote; gre za sintezo. Glede na večkrat poudarjeno bogastvo inventarja se postavljajo predvsem vprašanja v zvezi z notranjo slogovno enotnostjo publicističnih besedil, funkcionalno uporabo njihovih sestavin, njihovo hierarhijo, podrejenostjo skupni intenciji oziroma ustreznim slogovnim postopkom ter razmerjem, ki izhajajo iz oblikovanosti besedil.

²⁸ Gl. T. Korošec, *Razslojenost slovenskega besedišča*, zbornik Slovenski jezik, literatura in kultura, 84. V zvezi s pomisleki, ki se morda zbujajo ob pojmu »časovne zvrsti«, naj poudarim, da ta pojav obravnavam s sinhronega stališča in da torej mislim le na prvine tistih besedil, ki nastajajo (ali se reaktualizirajo) danes, npr. maturantska »trubarščina« ali »vodnikovščina« v kuharskih receptih — reklamah za umetne juhe. Prim. še op. 1, str. 73.

РЕЗЮМЕ

И в публицистических текстах является большое число элементов жанрово-нейтральным, хотя эти тексты относительно наиболее доступны и для нейтральных элементов социальных, функциональных, переносных и временных жанров в словенском языке, т. е. для элементов, получивших особые экспрессивные эффекты благодаря своему возникновению или своему частому употреблению в типичных речевых ситуациях и контекстах.

Тексты данного корпуса написаны на словенском литературном языке, но в них имеются на всех структурных уровнях отдельные элементы разговорного языка и диалекта; на словенской территории печатаются и газеты на венецианско-словенском диалекте. — Публицистические тексты включают в себе элементы всех функциональных жанров. Разговорный язык представлен такими особенностями, какими являются неофициальность (неофициальные обозначения лиц, учреждений и пр., предназначенность содержания для семейного и дружеского кругов), необученность (невладение терминами, приблизительное употребление количественных выражений), импровизированность (фразеологии, дефектные предложения, непоследовательности и пр.) и двуязычие. Профессионально-научный язык внедряется в публицистику посредством терминологии, формулировок в виде дефиниций, бесчувственности (присутствующей и там, где идет речь о явлениях с ярко выраженным эмоциональным компонентом), абстрактной лексики, математизации, цитирования, сложных конструкций склонения и пр. Официальный язык — в нашем понимании относительно самостоятельный жанровый подраздел профессионально-научного языка — сильно проявляется в публицистических текстах посредством юридической и общественно-административной терминологией, посредством обозначений (прежде всего тех, состоящих из несколько слов) официальных общественных учреждений, органов, документов, функций и пр., далее посредством выдержек из официальных текстов, сокращений и аббревиатур, фразеологии официального языка, сустантивации речи, частого употребления страдательного залога и т. д. В публицистике встречаются и элементы поэтического языка — особенно в таких литературных жанрах, какими являются репортаж, фельетон и др.; однако в связи с публицистическими текстами нельзя говорить о художественной литературе в прямом значении слова, так как авторы слишком связаны общественными и другими практическими требованиями публицистики. К числу элементов поэтического языка в публицистических текстах я отношу цитаты из известных литературных произведений или подражания их дикции, поэтическую лексику и поэтические формы, интенсивное употребление тропов и фигур и художественной интенции сродные старания при формовке текстов или их частей. Разумеется, что публицистические тексты включают в себе и большое число публицизмов: выдержки из агентских информации, публицистическая лексика, стереотипность (клише, автоматизация, образцы), система распределения заглавий и пр. Эти элементы занимают доминантное положение и играют решающую роль в публицистических текстах. — Обнаруживаются и некоторые элементы переносных и временных жанров, однако из-за ограниченности корпуса, заключающего в себе только современные тексты, нам не удалось показать их полного выражения.

Исследование, при котором все ограничивается на описание и анализ отдельных элементов языковых жанров в конкретных текстах, вскрывает свои недостатки тем более при работе с публицистическим языком. Для более состоятельного ответа о сути и жанровой самостоятельности публицистического языка нужно еще описание соотношений элементов текста между собой и описание отношения их к отдельному тексту как структурному целому.